

אוסף מאמרים בנושא זכויות אנשים עם מוגבלות מתוך גיליון "השבת", עלון רבני צהר למשפחה ולקהילה

שבת המודעות לזכויות אנשים עם מוגבלות

שבת פרשת "תזריע", כ"ז באדר ב' התשע"א, 2 לאפריל 2011

בשותפות בין ארגון רבני 'צהר' ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות.

משרד המשפטים

תוכן עניינים

1. הקדמה: סוללים יחד דרך לכולם: מר אחיה קמארה, נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, משרד המשפטים
2. ארץ מצרים שממנה עוד לא יצאנו: ח"כ אילן גילאון
3. למי קראת מוגבל? הרב רונן נויבירט ודורון טרופר ז"ל
4. על מגבלות ההלכה ועל מוגבלים שרוצים הלכות: הרב שאול ענברי
5. לא לרחם, לכבד!: הרב שי פירון, מנכ"ל תנועת 'הכל חינוך'

הקדמה: סוללים יחד דרך לכולם

מר אחיה קמארה, נציב שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, משרד המשפטים

החברה בישראל מעולם לא הייתה במצב יותר טוב בכל הקשור למודעות לזכויות וצרכי אנשים עם מוגבלות. דווקא משום כך עלינו לסלול את הדרך לשלב הבא שבו כל אחד מאיתנו עושה שינוי.

שבת פרשת תזריע, נבחרה לציין את נושא המודעות להשתלבותם של אנשים עם מוגבלות בקהילות. כאשר מובילי העמותה פנו אלינו בנציבות לפני כמה חודשים כדי לבחון הירתמות משותפת לקראת שבת זו, זיהינו בהם שותפים לתפיסת עולם שוויונית המכירה בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלות לשותפות מלאה בחיי הקהילה.

שבת פרשת "תזריע" נבחרה לא במקרה. השבת אנו נקרא בבתי הכנסת גם את פרשת "החודש", שעצם שמה מרמזת על המעגליות של לוח השנה, כמו גם על צמיחה של מציאות חדשה הגלומה במלים "התחדשות". אנו גם עומדים על סיפו של חודש האביב, עונה של התחדשות והתעוררות לקראת תחילתו של פרק חדש בחיי הטבע, העם, הקהילה, המשפחה והפרט. השילוב המעגלי של ההתחדשות מצביע על מבנה של ספיראלה, שבה צורת המעגל החוזר על עצמו נפתחת לאורך זמן גם לשינויים; שינויים שאנו כבני אנוש יכולים וצריכים לחולל בתוך המציאות.

ואמנם, החברה בישראל נמצאת כיום בתקופה חשובה בכל הקשור ליחס לאנשים עם מוגבלות. זו תקופה שיש בה פוטנציאל לשינוי גדול שנולד בעקבות עבודה חלוצית של אנשים רבים בשני העשורים הקודמים. חלק מעבודה זו קשור בהתארגנות, בחקיקת חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות שמכוחו גם הוקמה נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות במשרד המשפטים, במודעות גוברת לנושא הנגישות, בפעילות ענפה של עמותות של ולמען אנשים עם מוגבלות ובני משפחותיהם; ופיתוח טכנולוגיות המצמצמות המוגבלות של אנשים אלו לחיות חיים מלאים.

אנו עומדים כעת בפני פרק חדש שהמשימה החשובה ביותר בו היא בנייתה של קומה נוספת שתביא לעיצוב מחודש כלל מערכות החיים בחברה הישראלית - כדי שתהיינה נגישות לכלל האוכלוסייה, ולא רק למי שמתאימים ל"נורמה" מדומינת. הטמעת הנגישות בחיים היא

משימה מורכבת הדורשת שינויים מרחיקי לכת במישורים הפיזיים, המרחביים, התרבותיים, הבין-אישיים, והתודעתיים. הנציבות לשוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות פועלת לקידום חקיקת תקנות הנגישות ואכיפתן. במקביל פועלת הנציבות לפתח תהליכים ומשאבים שיאפשרו לגורמים השונים בחברה להיענות לחוקים החדשים מתוך הבנה, רצון ומחויבות לחברה טובה יותר.

משימה זו רחבת היקף מעבר למה שגוף ממשלתי עם צוות קטן יכול לחולל. נחוצה לנו שותפות פעילה של גורמים רבים מכל מגזרי החיים: מהרשויות השלטוניות, ארגונים במגזר העסקי וההתנדבותי, וכלה בכל אדם ואדם שחי בקהילה.

כולנו לעתים מוצאים את עצמנו עומדים בפני בחירה האם לעשות מאמץ שיאפשר לאדם עם מוגבלות להשתלב. האם אנו מסוגלים לחכות בסבלנות באוטובוס עד שאדם עם מוגבלות מגיע למקומו בביטחון? האם אנו מקבלים לעבודה אנשים עם מוגבלות ומתקינים עבורם את ההתאמות הנחוצות? האם אנו מנגישים את העסקים ואת הבתים שלנו, ועוד.

בשבת זו מתארחים בכל רחבי הארץ אנשים עם מוגבלות, שבין השאר ירצו על הנושא בקהילות בהם הם מתארחים. עשינו מאמצים לגייס לעניין אנשים מתוך קהילת אנשים עם מוגבלות שיהיו מסוגלים להביא לידי ביטוי באופן מיטבי את ניסיונם ואת מומחיותם בכל הקשור למפגש בינם כאנשים עם מוגבלות לחברה בה הם חיים. אנו רואים במפגשים אלו שיתקימו לאורך השבת כולה צעד חדשני ופורץ דרך, ואין לנו ספק ששני הצדדים ייהנו מאוד וירוויחו ממנו מאוד.

כאדם עם מוגבלות בשמיעה ובראייה, היה זה כמעט מאז ומעולם בלתי אפשרי עבורי לקחת חלק בהווי בית הכנסת. הלואי ששבת זו תסמן תחילתה של מסורת שתלך ותתרחב ותיחשב לפריצתה של דרך חדשה בחיי הקהילות. אנו מאמינים שעשייה משותפת כמו זו תתרום את תרומתה לשינוי פני החברה הישראלית, ומברכים אתכם על כך.

אחד ואחד. משום כך, האופן שבו חברה מוכנה לטפל במוגבלים הוא לדעתי המדד הקובע אם באמת השתחררנו משעבוד מצרי מצריים.

מאידך, היהדות הבינה כי היחשפות לשעבוד ולמצרים האישיים אינה ערובה לאמפתיה לאחר. מי שמרגיש חלש ובלתי יציב, עשוי לחיות במגננה מתמדת, אשר תלווה בפחד קיומי מהשונה ומהאחר. אדם כזה ייצר חיץ בינו לבין הזולת, כדי למנוע מעצמו את הנגישות לאחר, ואת המפגש עמו – מחשש פן מפגש זה יפגע בו.

משום כך, מלמדת אותנו ההגדה של פסח כי אין די בהזמנת "כל דכפין" (כל הרעב) לאכל עמנו בליל הסדר. צריך לעבור יחד את חוויית טעימת המצה והמרור, ולצדה יש לשתות ארבע כוסות של שמחה וחירות, המספקים ביטחון בכך שהנגשת האחר אליי לא תזיק אלא תעשיר, ומקרבים את הלבבות. החסידות לימדה אותנו כי בליל הסדר צריך לקיים "יציאת מצריים אישית", לפגוש את עצמך ואת האחר כפי שהם באמת, ולגלות עולמות חדשים.

כחברה אנחנו צריכים להפסיק לדבר במונחים של חסד, ולעבור למונחים של אחדות ושוויון. עלינו לאפשר לכל אחד מאתנו להתמודד היטב עם המצרים האישיים שלו, ולהקים יחד חברה שלמה של בני חורין. משום כך אני רוצה לברך בחום את רבני צהר על היוזמה המבורכת ליידך מדי שנה שבת לעיסוק בנגישות של כל בני הקהילה מתוך אידיאל של צדק חברתי, ולאחל לכם שתמשיכו בדרככם לחבר את חלקי החברה בישראל, ולטפח זהות יהודית תוך חיפוש אחר מרכיביה המשותפים בחברה הישראלית.

למי קראת מוגבל?

הרב רונן נויבירט ודורון טרופר ז"ל

לפני כשבועיים ארחתי את אלמנתו של דורון טרופר ז"ל. דורון, יליד קיבוץ שדה אליהו, נפצע בנעוריו בתאונת ספורט ומאז היה מרותק לכסא גלגלים. הוא נפטר בתחילת השנה באופן פתאומי. זכיתי לערוך את הקידושין של דורון ורעייתו לפני כשנתיים. בשיחות שלנו לפני החתונה גיליתי שהיה מהדוחפים בתחום שוויון הזכויות לעלי מוגבלויות. דורון היה גם שחקן בנבחרת הנכים בכדורסל של ישראל.

לפני כשלוש שנים פרסם דורון את הקטע המובא לעיל, ואני מבקש להביא לזכרו.

למי שעדיין לא שם לב, בשנים האחרונות מתרחשת פה מהפיכה. מהפיכה חברתית-תרבותית שהחלה בארה"ב, אוסטרליה ואירופה והגיעה גם אלינו. נכון שקצת קשה להבחין בה... אבל היא פה והיא פה בשביל להישאר.

זה התחיל בנגישות פיזית לאנשים עם מוגבלויות, דרישה שהגיעה מהשטח, מהאנשים עצמם שמאסו בחוסר היכולת שלהם להגיע למקומות בסיסיים בחיי היום יום שלהם- מסעדה, קולנוע, בנק, גן ילדים, והחליטו לעשות מעשה.

בד בבד, שוב, עם דרישה מהשטח, החלו גם נבחרי הציבור שלנו להיווכח שהדבר חייב להיות מעוגן בחקיקה. וכך נולד לו חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות שכולל בתוכו את כל הדברים שאדם עם מוגבלות צריך בשביל לחיות בכבוד ובשוויון בחברה הישראלית-נגישות, תחבורה, תעסוקה ועוד.

השלב השני היה מודעות. נסו להיזכר מתי ובאיזה הקשר ראיתם, שמעתם או קראתם לאחרונה אייטם תקשורת על אדם עם נכות?...באיזה הקשר ראיתם, שמעתם או קראתם לאחרונה אייטם תקשורת על אדם עם נכות? חלפו הימים של אייטמים, שליליים ברובם, בתחתית הליין-אפ של מהדורות החדשות השונות. בשנים האחרונות היחס הוא אחר. אנשים עם מוגבלויות הם ספורטאים מצטיינים החוזרים עטורי מדליות וגביעים מתחרות כזו או אחרת, מתנדבים לצבא, מקימים משפחה. אנשים שווי ערך וזכויות כמו כל אחד אחר בחברה שלנו. לא יותר ולא פחות. כמובן שעוד ארוכה הדרך ויש עוד הרבה עבודה לעשות אבל התנאים והאווירה כבר הרבה יותר נוחים והקרקע בשלה לעמותות כמו "נגישות ישראל" ו"מעגלי צדק" לעשות את עבודתן.

גם השפה השתנתה. שפה היא חלק מהתרבות וכחלק מהשינוי שעוברת התרבות צריכה להשתנות גם השפה. תקראו לזה מכבסת מילים, סמנטיקה או תקינות חברתית, אבל לא משתמשים במילה נכה יותר. האפשרויות הן רבות ומגוונות: אנשים עם מוגבלויות, אדם עם נכות. מסעדה נגישה לאנשים עם מוגבלויות, חדרי מלון מותאמים לאנשים עם נכות וכדורסל בכיסאות גלגלים או בקיצור, כדורסל גלגלים...

רעיון מרכזי עובר כחוט השני בין כל הדוגמאות הללו והוא שקודם כל יש כאן אדם ורק אחר כך קיימת מוגבלות או נכות. זהו תמצית העניין של יחס שוויוני ומכובד לאדם באשר הוא אדם.

על מגבלות ההלכה ועל מוגבלים שרוצים הלכות

הרב שאול ענברי

האם יש פסיקת הלכה מיוחדת לאנשים עם מוגבלות? הרב שאול ענברי גילה שלא ולכן נרתם למשימה

שמי שאול ענברי, אני בן 43 נכה סיפי מלידה. אני מתגורר בקיבוץ שדה-אליהו בעמק בית-שאן. לאחר סיום כיתה יב' הלכתי ללמוד בישיבת הקיבוץ הדתי בעין צורים. באותה תקופה החלו לעלות לי תהיות: כיצד אני כמוגבל יכול לקיים הלכות שונות. חיפשתי תשובה בספרות הקיימת ולא מצאתי מספיק תשובות. כך עלה אצלי הרעיון לכתוב ספר הלכה למוגבלים. למדתי הלכה וסיימתי את הסמכתי כרב אצל הרב ביגמן. לפני חצי שנה הספר ראה אור, בערב השקה מיוחד. שמו של ספרי הוא "נגישות למקום".

במרכז היהדות עומד עיקרון מנחה של קיום מצוות. בתורה מופיעים הרבה פסוקים המדגישים חובה זו, כמו: "לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך". התורה מצווה עלינו גם להישמע לחכמים, ואמנם רוב התורה שבע"פ מתמקדת בענייני הלכה, דבר המדגיש עד כמה עניין עיקרי הוא ביהדות קיום מצוות.

קיום מצוות הוא לכאורה רק עניין של בחירה ורצון. אולם אנשים עם מוגבלות עומדים בפני משוכה נוספת, טכנית-פיזית. גם אם ברצוני לקיים מצוות, בפועל חלק מהמצוות אין ביכולתי לקיים. האם אפשר לפסוק הלכה לאדם כזה? האם ההלכות שלו הם ייחודיות בהשוואה לאדם אחר?

בשורות הבאות אני מבקש להציג את דרכי בפסיקת הלכה לאנשים מוגבלים. עלי להדגיש כי מדובר בתחום לא מפותח שהדרך בו הולכת ונסללת כל העת.

בבואי לפסוק הלכה לאדם עם מוגבלות אני משתדל ראשית להבין את הבעיה הניצבת בפני על כל מרכיביה. חשוב מאוד להגדיר כבר בתחילת התהליך מה גדר של ההלכה שאנו דנים בה. במילים אחרות: האם ההלכה היא דאורייתא, דרבנן, גזרה, מנהג וכו'. גדרים אלו מסייעות לכוון את הפוסק בתשובתו. לא ראי הלכה שהיא מדאורייתא, שבה יש להחמיר, כהלכה מדברי חכמים.

השלב הבא דורש מהפוסק לחשוב מה הפסק הרצוי מבחינתו של השואל ומה היא הדרך הנכונה להגיע לשם. במידה והדבר אפשרי, אני אנסה למצוא כמה שיותר מקורות שניתן להסמך עליהם את המקור העיקרי לפסק ההלכה המתאים. לא תמיד אפשר להגיע לפסק הרצוי לאדם. לעיתים גדרי ההלכה או מחסור בתמוכים לפסק הרצוי ימנעו זאת. במקרה כאלה נדרש הפוסק לשנות את חשיבתו ההלכתית, להיוועץ במומחים בנושא הנידון ועוד. מומחים יכולים להיות רבנים ופוסקים אך גם אנשי מקצוע הקשורים בנושא. כך אני עושה עד אשר הסוגיה מתיישבת בדעתי.

בסיומה של כל סוגיה שבה הגעתי לאמיתה של תורה אני חווה הרגשת סיפוק הקשורה באמרת חז"ל "חביב אדם שנברא בצלם". רק כדי להמחיש את הדברים: לעיתים ההלכה אוסרת על המוגבל דבר מסוים. אצל אדם מוגבל יש לאיסור כזה משמעות נוספת, שכן מדובר על הגבלה על גבי הגבלה שקיימת כבר במציאות. זהו מצב עדין זה, ועדיין גם אם לא תמצא הדרך להתיר, אפילו מעצם האיסור אפשר לומר כי חביב אדם שנברא בצלם אלוקים, וכל זה מפני שהאיסור נובע מפני שאיסור זה הגיע מאמיתה של תורה.

אחת השאלות שבה עסקתי הייתה האם מותר לאדם חרש אילם לתקשר באמצעות מחשב בשבת? עוד לפני שניגשים לשאלה, יש להבין את החשיבות העצומה של תקשורת חופשית עבור אדם כזה. בימי החול אדם זה מתקשר עם העולם רק בזכות המחשב. בשבת קיימת בעיה עם סוג תקשורת שכזה, אולם מאידך האיסור גורם למצב שבו האדם המוגבל הופך למנותק לגמרי מסביבתו. האם התשובה היא מוחלטת? האם יש דרך אמצע, למשל לצמצם את התקשורת למינימום באמצעות שאלות שהתשובה עליהן היא "כן" או "לא"? ללא הבנה בסיסית זו, אין טעם בכלל לפתוח את ספרי ההלכה. רק בשלב הבא יש מקום לדון בשאלות ההלכתיות הקשורות באיסור שימוש בחשמל כמלאכת שבת, בדרגתו של איסור זה, בשאלה האם קיים איסור כתיבה ומחיקה במחשב ומה דרגתו של איסור זה. אם מגיעים למסקנה שמלאכות אלו אסורות מדרבנן או פחותות מדרבנן, אפשר להמשיך את הדיון ולתת סיוע

נוסף. לכל אלו יש להוסיף משתנים נוספים כמו נושא כבוד הבריות מבחינה הלכתית (המושג "כבוד הבריות" אצל אדם רגיל איננו בהכרח שווה למושג ההלכתי) ועוד.

כשבאתי לתת תשובה לסוגיה זו הונחו בפני שתי הנחות יסוד. הראשונה היא שהמחשב דולק מערב שבת עד למוצאי שבת, והשנייה היא שהמחשב משמש אך ורק לתקשורת האילם עם הבריות ולא לשום צורך אחר.

איסור השימוש בחשמל בשבת קשור בשני תחומים: הבערת אש כמו בחוט להט של מנורה, וכן באיסור בונה מצד סגירת המעגלים החשמליים. כידוע החשמל במחשב איננו משמש להערת חוט להט. גם מסך המחשב אין בו להט. ההקלדה על מקשי המקלדת, אין לחוש בה לאיסור בונה או מוליד, מאחר והיא נמשכת זמן קצר ביותר. ובאופן כללי נראה כי גישת הפוסקים לאיסור חשמל נבעה יותר מהצורך לתת צביון מיוחד לשבת.

כאמור, ישנה גם השאלה האם כתיבה במחשב היא כתיבה של קיימא או לא? התשובה היא שהיא איננה כתיבה של קיימא מאחר והיא תלויה בהספקת החשמל למחשב. כל ניתוק יגרום לכל מה שנכתב להעלם. לאור זאת נשאלת השאלה האם אפשר להחשיב זאת בכלל ככתיבה? כתיבה זו, אינה דרך כתיבה כלל ועיקר. נראה לומר כי מאחר ואין למעשה קיום ממשי לאות, שכן היא נוצרת רק מאותו חשמליים שאין להחשיב כתיבה במחשב כדרך כתיבה.

בנושא כבוד הבריות מצינו בשו"ת "ציץ אליעזר" שהתיר לטלטל בשבת מכשיר שמיעה מפני כבוד הבריות. האם מחשב שונה לעניין זה ממכשיר שמיעה שגם הוא כלי תקשורת? לאור זאת נראה שגם מצד כבוד הבריות מותר יהיה להשתמש במחשב לאדם האילם. כפי שראינו למעלה שבמחשב אין כל בעיה הלכתית.

לסיכום: מותר לאילם להשתמש במחשב בשבת כאמצעי תקשורת בלבד, בתנאי שהמחשב יהיה דלוק מעש"ק עד למוצש"ק, ושאינו לו דרך אחרת להתקשר עם הסובבים אותו בשבת כמו באבנים שחוקקות עליהן אותיות.

היתר זה הוא לאדם האילם בלבד. אם האילם גם חרש, הרי שהמשוחח עמו ישתמש באמצעי תקשורת אחר שלא כרוך בחילול שבת. אם אין אמצעי תקשורת אחר, ישתמש במחשב.

מכיוון שהעניו כרוך על פי החשש באיסורי דרבנן אין לנצל היתר זה אלא בתנאים הנקובים למעלה שכן גם אם יש חשש איסור דרבנן כבוד הבריות דוחה

לא לרחם, לכבד!

הרב שי פירון, מנכ"ל תנועת "הכל חינוך" תעשיית החסד המפוארת של הציבור הדתי ממחישה עד כמה התרגלנו לראות באנשים עם מוגבלות אובייקט שיש לרחם עליו ולא אדם שיש לכבדו. התיקון הוא בפחות עמותות חסד, ויותר בתי כנסת נגישים

בעוד כמה חודשים יגיע החופש הגדול. עשרות בני נוער נפלאים יקיימו קייטנות ומחנות לטובתם של ילדים עם צרכים מיוחדים. זו פעולה אצילית וחשובה המאפשרת לילדים ולהוריהם רגעים של שמחה ונחת. הם יחוו ימים ארוכים בחברת נערים בני גילם, ישוחחו איתם, יטיילו איתם, ירגישו חלק מהחברה. ואעפ"כ בסוף החופשה יחזרו לבתי ספר נפרדים ויחיו בבידוד מסוים עד לחופשה הבאה. ילדים מיוחדים כמו גם בוגרים עם צרכים מיוחדים כמהים לחיים משותפים מלאים. להכרה מלאה בזכותם לשוויוניות ולהכרה שחביב אדם, כל אדם, שנברא בצלם. בשם היהדות אנו מצטיינים בגיבוש פרויקטים של חסד. עתה, הגיע העת לעלות מדרגה ולצרף את עולם הצדק והשוויון כגורם מחולל בשיח הרוחני שלנו.

רק לפני ארבע מאות שנה נכתבה התשובה הבאה. רבי יעקב חאגיז, מגדולי דורו שחי בפאס שבמרקו, בקושטא שבתורכיה, באיטליה ובירושלים התייחס לשאלה הלכתית שבאה לפניו: אדם בעל מוגבלות חלה כך שהיה צריך לחלל עליו את השבת כדי להצילו. על אף איסורי השבת חובת ההצלה היא מצווה גדולה, "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה". האם החובה ההלכתית תשתנה כשמדובר באדם עם מוגבלות? הרב חאגיז מתקשה להכריע בשאלה בעיקר משום שהוא לא בטוח שיש להגדיר את בעל המוגבלות כבן אדם: "ומשמע דאין נקראין אדם אלא משום דאתי לאחלופי (=עלול להחליף), כלומר בצורת אדם כמו הקוף ומטעם זה יש לומר דאין מחללין עליהם שבת". הקושי הגדול בהכרעה ההלכתית גרם לרבי

יעקב להוסיף שראוי להתפלל על כך שאדם בעל מוגבלות לא יחלה בשבת. כך נוכל להתחמק מהכרעה בשאלה קשה כל כך.

האם תשובה זו מייצגת את עמדתה של היהדות ביחס לאנשים עם מוגבלות? ניתן להצביע על שורה של מדרשי חז"ל הרואים את המוגבלות כעונש (ואיך מרגיש ההורה כש"העונש" מסתובב תדיר בביתו? ומה יחסו של הילד להוריו שבגינם בא עליו הסער הגדול הזה), בתורה השתמשו בדימויים הלקוחים מעולם הלקויות כביטוי לסטיות מדרך הישר ("כי השוחד יעוור עיני חכמים), וכהן בעל מום לא יוכל להשתלב בעבודת הקודש, מה שפוגע בזהות הגרעינית שלו ככהן.

אם תפיסה זו משקפת את יחסה של ההלכה היהודית לאנשים עם מוגבלות הרי שיש הצדקה לתפיסת החסד שלנו. אבל לעניות דעתי, בחינה מעמיקה מצביעה על תמונה מורכבת בהרבה. ראשית, מסתבר שחלק גדול מהכתיבה המדרשית וההלכתית הותאמו ליחס הכללי של החברה לאנשים עם מוגבלות. כשהחברה התרגלה לנוכחותו של כהן עם מוגבלות, התיירו לו חכמים להיות שותף לאחיו הכוהנים. כך משמע מתוך דברי הסוגיה (בבלי, מגילה כ"א ע"ב) המתירה לכהן ש"דש בעירו" (היינו - שכבר התרגלו לנוכחותו) לעלות לדוכן ולברך את עמו ישראל, באהבה. עתה שאלת העלייה לדוכן לא תלויה בנכות אובייקטיבית כי אם בהתייחסות תרבותית סובייקטיבית. כשהכהן לא יכול לעלות לדוכן, צריכה הקהילה לבדוק את עצמה ואת ערכיה.

כאמור, כיום, המניע לשינוי מעמדם של אנשים עם מוגבלות בהלכה נובע, בדרך כלל, ממניעים של רחמים וחמלה. כך, קבוצות גדולות של אנשים שומרי תורה ומצוות הקימו ארגוני חסד העוסקים בהשאלת ציוד רפואי, בתמיכה רגשית, בליווי המשפחות, ועוד. אולם מעטים הם בתי הכנסת נגישים המאפשרים לאדם עם מוגבלות לעלות לדוכן הקריאה לתורה בעצמאות ובכבוד. מעטים הם המקוואות המאפשרות לנשים עם מוגבלות לקיים אורח חיים הלכתי ללא נסיעה למרחקים.

רבים המקרים בהם משפחות של ילדים עם מוגבלות קוגניטיבית, פיגור קל אוטיזם או תסמונת דאון פונים לזרמים לא אורתודוקסיים כדי לקיים חגיגת בר מצווה או בת מצווה לילדם. הם חשים ששם יקבלו אותם בכבוד. כאן, אולי, יעשו להם טובה.

אז הנה, אנו נקראים שבכל בית כנסת תהיה במה נגישה לעליה לתורה, שהרווחים בין הספסלים יאפשרו מעבר של כיסא גלגלים, שבבית הכנסת יהיה סידור או שניים בכתב ברייל ושבדרשת שבת הגדול נערך לתרגום הדרשה לשפת הסימנים.

לא צריך לחכות "לדרישה מלמטה". מספר האנשים עם מוגבלות בישראל מכריח את הימצאותם בסביבת המגורים שלנו. הם לא באו עד כה כי הם לא רוצים להתאכזב, להלחם על מקומם. בעודנו מפרסמים מי החזן בבית הכנסת שלנו, האם לא הגיע העת לפרסם שבת הכנסת שלנו נגישה? שבת הכנסת שלנו הוא מופת להכלה, שבאמת יש בו מקום לכולם? חשיפת רבדים שונים בספרות השו"ת מגלה פוסקים רבים המבקשים להעניק לאדם עם מוגבלות מקום של כבוד בחברה.

חלק מפוסקי ההלכה ראו את ההלכה כמי שמגיבה להתנהגות הסביבה. אולם, להלכה תפקיד מכריע במלחמה כנגד אלה הרוצים לדבר על הנכה ולא אליו, כנגד חברה המביעה חמלה ומתפעלת מנכים בעלי כישורים מיוחדים תוך ביטול היחס השוויוני לאדם עם מוגבלות המתמודד עם שורה של קשיים קיומיים יום יומיים. דמותם של "נכי על", אנשים שהצליחו בדרך הרואית להתגבר על המגבלות שלהם, מטשטשת את זכותם של "הנכים הרגילים" להפוך לאנשים, שווי זכויות, עם מוגבלויות הדורשות יחס מיוחד.

בשורת השילוב היא בשורה יהודית שורשית הנובעת מתשתית ערכית של תורת ישראל. בתי הכנסת, בתי המדרש כמו גם פוסקי ההלכה ומנהיגי הרוחניים של החברה צריכים להיות גורמים המעצבים ומובילים את שיח השילוב ולא כמי שמגיבים לדרישות או לשינויים שחלים במסגרות אחרות.

מציון - תצא תורת השילוב. מבית המדרש יפוצו פסקי ההלכה המציגים קבל עם ועולם את היחס הראוי והנכון לאנשים עם מוגבלות. הבה נהפוך את השבת הזו כבסיס לשינוי מקומם של אנשים עם מוגבלות בישראל.